

4. Kuchmieva S.I. Motivational factors of professional socialization of students in the period of training in higher education / / Autoreferat diss.on the internet.uch. st.cand.sociol.N. (22.00.04)–State Educational Institution of Higher Professional Education "Volograd State University". - Volgograd,2007. - 24 p.

5. Dusavitsky A. K. Personal development in the team depending on the organization of educational activities. //Autoreferat diss. for the degree of Doctor of Science. psikhol. N.-M.: MSU,1989. - 47 p.

6. Bakshaeva N.A., Verbitsky A.A. Psychology of student motivation: A textbook. - M.: Logos, 2006. - 184 p.

7. Mormuzheva N.V. Motivation of training of students of professional institutions// Pedagogy: traditions and innovations: materials of the IV International Scientific Conference (Chelyabinsk, December 2013). - Chelyabinsk: Dvakomsomoltsa, 2013. - p. 160-163.

МРНТИ 14.35.01

<https://doi.org/10.51889/2020-3.1728-5496.09>

З.А. Мовкебаева¹, Д.С. Хамитова¹

¹Абай атындағы қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан

МҮГЕДЕК СТУДЕНТТЕР ҮШІН ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АЛҒЫШАРТТАРЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада университетте мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін қашықтықтан оқытуды ұйымдастырудың заманауи тәсілдері қарастырылады. Бұл жүйенің жағымды жақтары анықталып, мүмкіндіктері шектеулі студенттерді жоғары оқу орындарында оқыту тиімділігінің төмендеуіне әкелетін бірқатар қауіптер анықталды. қашықтықтан оқыту жүйесінің негізгі компоненттері. Мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін қашықтықтан оқытудың қажетті шарттары мен педагогикалық принциптері, дамуында әртүрлі бұзылулары бар студенттермен дәрістер мен практикалық (семинарлық) сабақтарға материал таңдаудың негізгі талаптары сипатталған.

Түйін сөздер: қашықтықтан оқыту, жоғары білім, мүгедек студенттер, арнайы білім беру қажеттіліктері, даму бұзылыстары.

З.А. Мовкебаева¹, Д.С. Хамитова¹

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Алматы, Казахстан

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ

Аннотация

В данной статье рассматриваются современные подходы к организации дистанционного обучения студентов с инвалидностью в вузе. Определены положительные стороны данной системы и выделены некоторые риски, обуславливающие снижение эффективности обучения студентов с инвалидностью в вузах, основные составляющие системы дистанционного обучения. Описаны необходимые условия и педагогические принципы дистанционного обучения студентов с инвалидностью, базовые требования к подбору материала для лекционных и практических (семинарских) занятий со студентами с различными нарушениями в развитии.

Ключевые слова: дистанционное обучение, высшее образование, студенты-инвалиды, особые образовательные потребности, нарушения в развитии.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR ORGANIZING DISTANCE LEARNING FOR STUDENTS WITH DISABILITIES

Abstract

This article discusses modern approaches to the organization of distance learning for students with disabilities in higher education. The positive aspects of this system are identified and some risks that cause a decrease in the effectiveness of teaching students with disabilities in higher education institutions are highlighted, the main components of the distance learning system. It describes the necessary conditions and pedagogical principles of distance learning for students with disabilities, the basic requirements for the selection of material for lectures and practical (seminar) classes with students with various developmental disabilities.

Keywords: distance learning, higher education, students with disabilities, special educational needs, developmental disabilities.

Кіріспе. Қазіргі уақытта коронавирус (COVID-19) пандемиясының белсенді түрде таралу жағдайында қашықтықтан оқытудың дамуы ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар үшін жоғары кәсіптік білім сапасы төмендеуінің белгілі бір қауіптерінің пайда болуына әкелді және осыған байланысты қашықтықтан білім беру жүйесін жетілдіру қажеттілігі - өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Техникалық сипаттағы күрделіліктермен қатар, әдістемелік мәселелер университет оқытушылары үшін ерекше өзекті болып табылады: қашықтықтан білім алушылардың өзіндік жұмысын тиімді ұйымдастыру, жеке іс-әрекеттерін ақпараттықтан кеңестікке, реттеушілік және ұйымдастырушылыққа бағыттау және т.б. [1].

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрі Асхат Қанатұлы Аймағамбетов өз баяндамасында белгілеп айтқандай, әлемді, оның ішінде біздің елімізде де коронавирус індетінің қауіпі орын алған жағдайда қауіпсіздік шараларының бірі ретінде білім алушыларға, соның ішінде мүгедегі бар студенттерді қашықтықтан оқыту – шын мәнінде күрделі болса да, маңызды шаралардың бірі. Осы ретте қашықтық оқытудың әдістері, проблемалары, нәтижелері мен болашағы туралы бағдарлар білім саласындағы әрбір маманды бей-жай қалдырай, көптеген зерттеулер жүргізілуде [2].

Отанымыздың жоғары білім беру орындарында қашықтан оқытуға, студенттердің білім деңгейлерін бағалаудың барлық түрлерін қашықтан жүргізуге ауыстыру проблемаларын шешу мақсатында көптеген іс-шаралар ұйымдастырып жатыр. Алайда, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттер, оның ішінде мүгедектігі бар студенттер көптеген қиыншылықтарға тап болып отыр.

Зерттеу әдіснамасы. Қашықтан оқытуға кенеттен көшуге байланысты студенттердің өздері айтарлықтай қиындықтарды бастан өткерді, олардың арасында, ең алдымен, оқу процесін басқарудың жеткіліксіз дамыған жүйесі атап өтге болады. Осылайша, арнайы ұйымдастырылған жартылай құрылымдалған сұхбат барысында көру қабілеті нашар студенттердің бірі (зағип) ұйымдастырушылық қиыншылықтардың бар екендігін атап өтті: «... қиындықтар болды, кенеттен көшіп, бейімделу қиын болды. Мұғаліммен, ғылыми жетекшімен, әсіресе факультет әкімшілігімен байланыс орнату қиынырақ болды. Жаттығу ортасында байланыс кенеттен үзіліп, ештеңе естілмейтін жағдайлар болды ... ».

Сонымен қатар, мүгедектігі бар студенттер қашықтықтан оқытудың теріс әсерін - мұғаліммен ғана емес, сонымен қатар басқа студенттермен де «тірі» және сабақтан тыс қарым-қатынас мүмкіндігінің шектеулігін, сонымен бірге танымдық іс-әрекет барысында ынтымақтастық мүмкіндігінің төмендеуін атап өтеді: «*Нақты курстастармен қарым-қатынас тапшы. ... Өйткені сіз күн сайын келуге, бет-алпет көруге үйренесіз, сағынасыз, қиын болады.*».

Қашықтықтан оқыту жағдайында жоғары білім сапасын төмендетудің белгілі бір қауіп-қатерлерін тудыратын басқа маңызды факторлары ретінде төмендегілерді атап кетуге болады:

- Қашықтықтан оқытудың әдістері, құралдары мен ұйымдастырушылық формаларын қолдана білу

үшін оқу процесінің барлық қатысушыларына (тыңдаушылар мен оқытушыларға) компьютерлік дайындықтың белгілі бір деңгейіне ие болу қажеттілігі.

- Мүгедектігі бар «қашықтағы» студентпен жұмыс жасау үшін мұғалімдердің психологиялық-педагогикалық дайындығының жеткіліксіздігі.

- Оқу-әдістемелік кешендердің қашықтықтан оқытуға арналған курстарға бейімделмеуі (атап айтқанда, электронды оқу құралдары).

- Студенттердің танымдық белсенділігі және оларды қажетті ақпаратты іздеуге және өз бетінше білім алуға ынталандыру қажеттілігі. Қашықтан оқытуды ұйымдастырудың тәжірибесі кейбір студенттердің өзіндік танымдық іс-әрекетті ұйымдастырудың жеткіліксіз қалыптасқан әдістері, атап айтқанда қажетті ақпаратты табу, бақылау және өзін-өзі тексеру үшін жүйелі жұмысты ұйымдастыра алмайтындығын көрсетеді.

- Көру қабілеті нашар, есту, тірек-қимыл аппараты және т.с.с. студенттерде психофизиологиялық қиындықтардың болуы, олар терең есту және көру қабілеті нашарлаған жағдайда құлағымен ақпаратты қабылдаудың іс жүзінде мүмкін еместігін дәлелдейді. Тірек-қимыл аппараты бұзылған студенттер, өз кезегінде, қозғалтқыштық қиындықтарға, қозғалыс режимін бұзумен байланысты физиологиялық проблемаларға ие. Мысалы, көру қабілеті нашар студенттердің бірі: *«Негізінен көп ақпарат алу қиын болды. Өз ойларыңызды айту қиын. Ұмытушылық. Ақпараттың үлкен көлемі. Ақпараттың үлкен көлемін әркім бірдей есте сақтай алмайды. Ақпарат әрдайым талданбайды. Сондықтан оларды «саңырау телефон» деп бекер атамайды.*

- Қарым-қатынас қиындықтарына байланысты психикалық қиыншылықтардың болуы, көбінесе ұжымда өз ойларын дауыстап айтуға қабілетсіздігі және т.с.с. Мұндай қиындықтардың болуы, мысалы тірек-қимыл аппараты бұзылған студенттердің бірі атап өтті: *«Жауап беру қиын. камерада қашықтықтан оқытумен бірге тапсырмаларды тапсырыңыз, өйткені сіз өзіңіз айтып отырсыз. Бұрын сізде біреуден бір нәрсе сұрау мүмкіндігі болатын, бірақ мұнда сіз жалғызсыз, бұл қиын».*

Негізгі бөлім. Жоғарыда аталған қиындықтардың болуы, әрине, мүмкіндігі шектеулі студенттерге қашықтықтан оқыту процесінде жаңа педагогикалық әдістер мен тәсілдерді қолдану қажеттілігін куәландырады. Бұл мәселенің ауырлығы үнемі артып келеді, бір жағынан, жоғары кәсіби білім алғысы келетін мүгедектер санының көбеюі, екінші жағынан, қашықтықтан оқытудың кеңеюі, ең алдымен, планетада коронавирус пандемиясының (COVID-19) таралуы әлемдегі барлық жоғары оқу орындарының жұмысына қауіп төндіріп отыр. Осылайша, университеттердің қашықтықтан оқыту жүйесін енгізуге материалдық-техникалық, ұйымдастырушылық және әдістемелік тұрғыдан дайындығы жеткіліксіздігі мен екінші жағынан дамып келе жатқан мүгедектердің сипаты мен ауырлығын ескере отырып, мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін жоғары кәсіби білімнің жоғары сапасын қамтамасыз ету қажеттілігі арасында қайшылық туындайды [3, С.127-130.].

Мүмкіндігі шектеулі студенттермен оқу процесін тиімді ұйымдастыру үшін университетте мүгедектігі бар студенттерге арналған қашықтықтан оқытуды ұйымдастырудың арнайы (бөлек) нормативтік құжатын әзірлеуге немесе егерде осындай құжаттар болса, дамуының әртүрлі бұзылулары бар студенттер үшін қашықтықтан оқытудың ұйымдастырушылық, әдістемелік және материалдық-техникалық мәселелерін көрсететін өзгерістер енгізуге кеңес беріледі. Әрбір университетте, нақты әрбір студент үшін жеке немесе топтық (аралас топ) қашықтықтан оқыту моделін таңдау мүмкіндігін керек.

Мүгедектерге арналған оқу процесінде қашықтықтан оқыту кезінде қолданылатын арнайы лицензиялық электрондық ресурстар мен қосымшалардың жиынтығы анықталу керек. Сонымен қатар, сенсорлық немесе моторикалық бұзылыстары бар студенттердің ерекшеліктерін ескере отырып, оқу сабақтарының кестесін түзету және қажетті ресурстарды анықтау қажет.

Әр түрлі нозологиялық топтардың мүгедек студенттері үшін қашықтықтан оқыту процесін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік беретін ерекше жағдайлардың жиынтығын анықтау және қамтамасыз ету қажет. Сондай-ақ, қажет болған жағдайда телефон аудармашыларын, ым-ишара аудармашыларын және басқа мамандарымен қамтамасыз еткен жөн.

Қашықтықтан оқыту бойынша оқу сабақтарын бастамас бұрын, келесі оқу жылында университетке түсіп, қашықтан оқығысы келетін студенттердің барлығына арналған дайындық бағдарламасын жасап, жүзеге асыру қажет.

Оқу кезінде университеттер қашықтықтан оқытуға дайындық жұмысының түрін таңдау туралы шешім қабылдауы керек. Мұндай іс-шаралардың мүмкін нұсқалары ретінде т.с.с. тектендіктерді қарастыруға болады:

- пропедевтикалық курстар. Осылайша, қашықтықтан білім беру саласындағы танымал зерттеуші Б.Б. Айсмонтас «Қашықтықтан оқытуға кіріспе» және «Өзін-өзі ұйымдастырудың технологиялары мен әдістері» академиялық пәндерін 1 семестрде өткізуді ұсынады. Екінші семестрде, оның пікірінше, оқу бағдарламасына «Білім беру ақпараттарымен жұмыс істеу әдістері» курсы енгізуге болады [4, С. 334].

- әр оқу жылына арналған ұйымдастырушылық блок, оған мыналар кіруі мүмкін: танысу форумы, оқу процесінің құжаттамасымен танысу, ағымдағы хабарландырулар және т.б.

Әр академиялық пән бойынша кіріспе сабақтар, оқытушы оның барысында барлық студенттерді, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі студенттерді курстың мақсаттары мен міндеттерімен, осы пәннің болашақ кәсіби қызметі үшін маңыздылығымен таныстырады (осы пәнді оқуға деген ынтаны арттыру мақсатымен), өзіндік жұмыс, тәртіп және т.б. талаптары бар. Бұл үшін оқу жоспарына немесе тәжірибелік (семинарлық) сабақтарға және басқа құжаттарға мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін арнайы білім беру жағдайларын, қашықтықтан оқытудың режимі мен алгоритмін сипаттайтын жеке блокты енгізу ұсынылады.

Мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін қашықтықтан оқытудың міндетті шарттары:

1. Мүгедектігі бар студенттер үшін қашықтықтан оқытуға арналған арнайы оқытушы-кеңесшіні (тәрбиешіні) тағайындау және жұмыс істеу, ол мүгедектігі бар студенттің оқытушылармен, университет әкімшілігімен, психологтармен және т.б. қарым-қатынасын бақылайды және ұйымдастырады.

2. Ақпаратты қабылдау ерекшеліктеріне бейімделген электрондық білім беру ресурстарын (бағдарламалар, оқулықтар, оқу құралдары, өзіндік жұмыстарға арналған материалдар және т.б.) ұсыну.

3. Әр білім алушы үшін электрондық кітапхана жүйесінің (электронды кітапхана) ресурстарына қол жетімділікті қамтамасыз ету.

4. Нақты студенттің оқу ақпаратын қабылдаудың жетекші тәсілін ескере отырып, дәрісті және басқа ақпараттарды (көрнекі немесе аудиоматериалдар) ұсыну құралдары мен нысандарының көптүрлілігін қамтамасыз ету.

5. Оқытушылардағы қажетті күзiреттiлiктiң болуы:

- ақпараттық технологиялар саласындағы күзiреттiлiк (интернеттегі байланыс құралдарын еркін меңгеру, жаңа құралдарды, желілік қызметтерді игеруге ұмтылу, қолда бар және көмекші технологиялар мен құралдарды білу) [5].

- педагогика саласындағы күзiреттiлiктер: қашықтықтан оқытудың педагогикалық технологиялары (оларға сәйкес келетін әдістер мен технологиялар).

- психология саласындағы күзiреттiлiктер: әр түрлі даму кемістігі бар адамдардың психофизиологиялық және жеке ерекшеліктерін білу, студенттерді әлеуметтік қарым-қатынасқа тарту дағдылары және т.б.

6. Мүмкіндігі шектеулі студенттерді қоғамдық жұмыстарға тарту (әлеуметтік жобалар, қашықтықтан оқыту курстары, Интернет-дебаттар және т.б.).

7. Студенттердің ата-аналарымен жұмыс, оның ішінде: дәрістер мен кеңестер, тренингтер мен жеке әңгімелер, мамандармен және оқытушылар құрамымен кездесулер және т.б.

8. Студенттердің қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға және жағдайларына қанағаттанушылығын үнемі бақылау (сауалнамалар, сұхбаттар, әңгімелер және т.б.).

Зерттеу нәтижелері және пікір-талас. Жоғарыда аталған жағдайлармен қатар, мүмкіндігі шектеулі студенттерге қашықтықтан оқыту кезінде университеттің оқу бөлімдері жеке және басқа студенттермен бірге сабаққа қатысу кезінде қолданылатын бірдей білім беру бағдарламасын ұстануы керек екенін есте ұстаған жөн. Тиісінше, оқытушылар мүгедектігі бар және жоқ студенттердің бәріне бірдей пәндердің оқу-әдістемелік кешендерін жасауы керек.

Мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін қашықтықтан оқытуды ұйымдастырғанда жалпы педагогикалық технологияларды қолдану тиімді, ал тұлғаға бағытталған және бейімделген педагогикалық технологиялар базалық болып табылады. Оқушыға бағытталған білім беру технологиясын қолдану әртүрлі бұзылулары бар студенттердің ақпаратты қабылдауының, темпераментінің, жеке басының қасиеттерін ескеруді қамтиды. Бейімдеуші педагогикалық технология өз кезегінде оқытудың формаларын, әдістері мен тәсілдерін, сондай-ақ мүгедектерге арналған оқу материалдарының қол жетімділігін қамтамасыз ету үшін оқу құралдарын бейімдеу қажеттілігін анықтайды.

Мүмкіндігі шектеулі студенттерге арналған қашықтықтан оқытудың білім мазмұнын әзірлеу

келесі негізгі педагогикалық принциптерді басшылыққа алуы керек:

1. Іс-әрекеттерді кезең-кезеңмен жүргізу және оларды көрсету. Оқытушы туындаған қиыншылықтарды қалай жеңуге болатындығы туралы нақты қадамдық нұсқаулар беруге дайын және оларды қалай шешуге болатындығын бірнеше рет көрсетуі керек;

2. Оқу іс-әрекетін дараландыру. Оқу үшін жеке ынталандыруды, Қашқтықтан оқу кезінде талап етілетін өзін-өзі ұйымдастыру дағдысын қалыптастыруға арналған ынталандыру түрлерін табу керек. Мысалы, алдын-ала байланысты ұйымдастыру (телефон арқылы, WhatsApp чаты арқылы), сабақтар басталғанға дейін (алдын-ала 20 минут бұрын) онлайн режимінде сабақтарға қатаң белгіленген уақытта қатысуды қажет етеді.

3. Ақпаратты қабылдаудың тұтас сигнал жүйелеріне сүйену. Сіз ақпаратты қабылдау және одан әрі өңдеуде студенттің жеке мүмкіндіктеріне назар аударуыңыз керек және мәліметтерді видео және аудио форматтарға аудару арқылы білім мазмұнын бейімдеуіңіз керек. Бұл көрнекі және есту қабілеті нашар студенттерге сабақта көрсетілген мультимедиялық ақпараттарды қол жетімді түрде беру мүмкіндігі: компьютерде немесе смартфонда жеке көру үшін міндетті электронды нұсқа, көру қабілеті бұзылған кезде дәріс материалын дауыстап оқу маңызды, аудио материалдарды видео-материалдармен қайталау (оның ішінде «жүгіртпе жол»).

4. Оқытуды дараландыру. Ұсынылған тапсырмалардың бағыты және оларды жүзеге асырудың формалары студенттердің жеке ерекшеліктеріне, әр түрлі тапсырмаларды қолдануға бағытталады.

5. Сабақтың жалпы мазмұнын жеке блоктарға немесе модульдерге бөлу. Қашықтан оқыту технологияларын қолдану – оқу материалдарын онлайн-платформада белгілі бір түрде және нақты белгіленген бөлімдерде орналастыруға негізделуі керек.

6. Жаттығу сабағын өткізу уақыт түріне, оның ішінде қызмет түрінің өзгеруіне бөлінуі керек.

7. Сабақтың материалымен алдын-ала танысуға мүмкіндік беру.

8. Әр түрлі ресурстарды, яғни тапсырмаларды қолдана отырып ақпараттың қайталану мүмкіндігі университеттің білім беру платформасында ғана емес, сонымен қатар, мысалы, электронды пошта арқылы, WhatsApp-та да қайталануы керек [6].

Дәріс материалы. Дәрістерде курстық материалдың жүйелі, дәйекті және концентрлік (күрделі және ұқсас материалдарға қайталанатын) түрде ұйынылуы керек. Дәріс мазмұнында кіріспе, негізгі мәтін, қорытынды, өзін-өзі тексеруге арналған сұрақтарды құрылымдық түрде бөлген жөн. Сонымен қатар, дәрістің барлық мәтіндік материалдары мүмкіндігі шектеулі студенттердің оқу материалын тиімді игеруі үшін бөлімдерге, абзацтарға, тармақшаларға құрылымдалуы керек. Дәріс материалдарын құрастыру кезінде қарапайымнан күрделіге, белгіліден белгісізге өту керек. Дәріс құрамындағы оқу материалының көлемі логикалық, нақты, анық және түсінікті, сонымен қатар белгілі бір пәндегі зерттелетін тақырыптар, құбылыстар мен процестерді егжей-тегжейлі түсіндіретін, қызықты, түсінікті болуы керек.

Дәрісті оқу барысында олқылықтардың алдын алу үшін оқытушылар күрделі грамматикалық тіркестерден, синтаксистік құрылымдардан аулақ болуы керек. Белгілі бір даму кемістігі бар студенттердің курсты оқуға деген ынтасын арттыру үшін күнделікті өмірде болып жатқан нақты фактілерді, оқиғаларды, құбылыстарды мысалдар ретінде қолдана отырып, проблемалық элементтерін қолданған жөн, яғни практикамен байланысты жүзеге асырған жөн.

Дәріс материалының мазмұны жаңа ақпаратты (тұжырымдамалар, фактілер) және тәжірибелік мысалдардың көптігін қамтуы мүмкін, біздің ойымызша, жастарды болашақ практикалық кәсіби қызметке бағыттауға көмектеседі.

Мәтіндік материалға, яғни мәтіннің пішімі мен оны ұсыну үшін белгілі бір техникалық талаптарды сақтау маңызды. Сонымен, құжаттың мәтіні өңдеуге ыңғайлы және фонды, қаріпті, өлшемді өзгерту мүмкіндігін беретін форматта ұсынылуы керек. Мәтін мазмұнында орфографиялық, тыныс белгілері мен стилистикалық қателер болмауы керек. Глоссарийде қолданылған барлық кәсіби терминдерге кеңейтілген анықтама беру ұсынылады, бұл оқытылатын пәннің тақырыбына тұтас көзқарастың қалыптасуына ықпал етеді.

Қорытынды. Мүмкіндігі шектеулі студенттерге дербес ақпарат алу және өздігінен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру үшін тақырып бойынша қосымша ақпаратты қамтитын әр түрлі қол жетімді интернет көздеріне сілтемелер ұсыну қажет.

Зерттелетін материалды кейбір мәтіндік құжаттарда жақсы түсіну және есте сақтау үшін мысалдарды ілеспе суреттермен, мультимедиялық презентациялармен, бейне, аудио материалдармен,

кестелермен, графиктермен, диаграммалармен және т.с.с. қолдануға болады. Маңызды талап - әр бөлімнің соңында міндетті түрде қорытынды және өзін-өзі тексеруге арналған сұрақтар тізімін ұсыну. Сонымен бірге, ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттердің өзін-өзі тексеруге арналған сұрақтар классикалық сұрақтар, бірнеше жауаптары бар тест тапсырмалары немесе практикалық тапсырмалар түрінде берілуі мүмкін.

Семинарлық (зертханалық) сабақтарға арналған практикалық материалдар зерттелген теориялық бағдарламалық материалды жинақтау мүмкіндігін қамтамасыз етуі керек. Ол үшін, ең алдымен, теориялық материалдар мен қосымша көздерге сілтемелер беру керек. Сонымен қатар, практикалық және семинарлық тапсырмаларға арналған тапсырмаларды құрастыру кезінде тек нақты және анық тұжырымдарды қолдану керек. Тәжірибелік (семинарлық) сабақтарда студенттердің оқу жетістіктерін сараланған түрде бағалау үшін ұсынылған тапсырмаларды әр түрлі күрделілік дәрежесінде, яғни жұмыстың барлық түрлерінде ұсынған жөн: қорытынды, бақылау, аралық жұмыстар, коллоквиум және басқа тапсырмалар түрлері деңгейлік тапсырмаларды қамтуы керек.

Өз бетімен орындалатын практикалық (семинарлық) санитарлық-гигиеналық нормалардың көлемі мен ұзақтығын, сонымен қатар студенттерге тапсырманың мазмұны мен жоспарын түсіндірудің қол жетімділігі мен жан-жақты болуын сақтау өте маңызды. Қажет болса, орындалатын тапсырмалардың мазмұнына, көлеміне, дизайнына және көрсетілуіне нақты талаптарды сипаттаған жөн.

Мүмкіндігі шектеулі студенттерге арналған қашықтықтан оқытудың білім мазмұнын әзірлеудің жоғарыда аталған талаптарға, принциптерге және әдістемелік тәсілдерге сәйкестігі, біздің ойымызша, осы үдерістің тиімділігін арттырады. Мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін қашықтықтан оқытудың қажетті жағдайлары мен педагогикалық принциптерін сақтау, сонымен қатар дәрістер мен практикалық (семинар) сабақтарға материалды іріктеудің негізгі талаптарға мұқият сәйкестігі студенттердің арнайы білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін нақты мүмкіндіктер береді, бұл олардың одан әрі табысты жұмыспен қамту және мансаптық өсу, одан басқа толық кәсіби өзін-өзі жүзеге асыруына ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Пандемия кезеңінде білім беру ұйымдарында COVID-19 коронавирустық инфекцияның таралуына жол бермеу жөніндегі шараларды күшейту туралы – ҚР Білім және ғылым Министрлігінің 14.03.2020 жылғы №108 бұйрығы.

2 <https://yandex.kz/turbo/zakon.kz/s/5016448-pryamoy-efir-s-ministrom-obrazovaniya-i.html>

3 Мовкебаева З.А., Хамитова Д.С. *Нормативно-правовые и психолого-педагогические основы дист* – С.127-130.

4 Айсмонтас Б.Б. *Инклюзивное образование студентов с инвалидностью и ОВЗ с применением электронного обучения, дистанционных технологий.* – Москва, 2015. – 334 с.

5 «Қашықтықтан білім беру технологиялар бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы №137 бұйрығы.

6 Айсмонтас Б.Б. <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-polucheniya-obrazovatelnyh-uslug-v-usloviyah-inklyuzivnogo-obucheniya>

Reference:

1. *On strengthening measures to prevent the spread of COVID-19 coronavirus infection in educational organizations during the pandemic-Order of the Ministry of Education and science of the Republic of Kazakhstan dated 14.03.2020 No. 108.*

2. <https://yandex.kz/turbo/zakon.kz/s/5016448-pryamoy-efir-s-ministrom-obrazovaniya-i.html>

3 Мовкебаева З.А., Хамитова Д.С. *Normative-legal and psychological-pedagogical bases of dist.* - pp. 127-130.

4. Aysmontas B.B. *Inclusive education of students with disabilities and HIA with the use of e-learning, distance learning technologies.* - Moscow, 2015 – - 334. p.

5. *Order of the minister of Education and science of the Republic of Kazakhstan dated March 20, 2015 No. 137" on approval of the rules for organizing the educational process on distance educational technologies".*

6 Aismontas B.B. <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-polucheniya-obrazovatelnyh-uslug-v-usloviyah-inklyuzivnogo-obucheniya>